

Studijní text

Tento studijní text je elektronickou kopií výňatku z textu a je určen pouze pro studenty Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Je určen výlučně k použití ve vyučování pro ilustrační účel nebo pro vědecké účely, jak je stanoveno v autorském zákoně (Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů). Studenti mohou text použít jen pro studijní účely. Je zakázáno text či jeho část jakkoliv dále šířit, kopírovat nebo používat na jiné účely, než je uvedeno výše.

KAPITOLA SEDMÁ

Vypsání zátoky Ganabarae, kteráž i Genevensis slove. Item ostrovu a pevnosti té Colignii i jiných vůkol ležících ostrovů.

Poněvadž zátoka ta od lidí těch divokých *Ganabara* nazvána, toho času, kteréhož sme my tam přebývali, mezi jinými té krajiny por|ty šífum francouzským téměř nejznámější byla, nesoudil sem věci býti neužitečnou, abych obzvláštní vypsání její na tomto místě učinil. Ta pak zátoka od Lusitánských *Genevensis* proto se nazývá, že takové vůbec smýšlení jest, že v první den měsíce ledna při ní nejprv šífové jsou postaveni a leží 23 stupně za aequinocialní linou pod tropicem *capricorni*.

Co pak jiní o té zátoce vypsali, toho pomímám. Než to já jistím, že 24 tisíc kročejů v položení svém jest. V některém však místě šíří se přes čtrnácte aneb šestnácte. A ačkolí ti vrchové, s nimiž se pojí, nejsou tak velmi vysokí jako ti, při nichž jezero *Genevenský* leží, však dobře může zátoka ta k němu přirovnána býti pro zemi vůkol ležící.

Přístup pak k ní jest velmi nebezpečný, protože necha-
je na straně moře ke třem ostrovům pustým jeti se musí, odkudž veliké nebezpečenství lodím bývá, aby na místa
65a |skalnatá a špičatá (jichž tu nemalo jest) trefíc, roz-
třískány a rozraženy nebyly. K tomu také musí se jeti mimo klauzu anebo ouzké místo mořské, kteréž sotva tři sta kročejů zšíří jest, z něhož vyrostá po levé straně skála vokrouhlá aneb kuželatá a ta netoliko převelmi veliká jest, ale zdaleka i dílem řemeslným udělaná se býti zdá. Pro kteroužto takovou její okrouhlost, že k věži vysoké velice nápodobná byla, od Francouzů (*hyperbolic*) le *Pot de beurre*, totiž *Nádoba máslová*, nazvána jest.

Malíčko.dále v té zátoce jest skála také nějaká rovná, kteráž v okolku svém jest okolo sta a dvaceti kročejů, ta od nás *Le Ratier*, t. *Myší past*, nazvána byla. O níž *Villagagno*, když nejprvé se k ní připlavil, své věci na ní složiv, smyslí, že ohražena býti může. Avšak potom vlnami a rozvodněním moře odtud vypuzen jest.

|Za kteroužto zátokou ten ostrov, na němž sme my
65b bydlili, dva tisíce kroků jest dálejší. Prvé pak, než se tam dostal *Villagagno*, pustej byl.

Okolek jeho jest asi tisíc kročejů. Šestkráté pak jest širší než delší, skalami vostřejmi v moři vůkol jest obtočenej, kteréž až nad vodu vyhlédají. Pro kterouž příčinu blíže s lodí přijeti nelze, než co by mohl z děla dostřeliti. A tak jest sumou sám od sebe opatřenej a nepřístupnej, aby ani na lodkách lze tam přijeti nebylo, jediné leč po boku portu toho, z té strany, kádyž *Oceanus* totiž moře to Veliké vchází. Ten ostrov, kdyby pilně ostříhán byl, nebylo by ho možné vybojovati, ani nějak jinak vzíti, ač poně po našem odtud odjezdu od Lusitánských vzat a opanován jest příčinou, aneb raději nedbanlivostí těch, kteříž tam zanecháni byli. Z obojí strany spatřován byl v něm pahrbek, na němž|to nej-
66. vejše *Villagagno* chaloupku vystavěti dal. Na skále pak okolo padesáti neb šedesáti šlepějí zvejši, kteráž byla vprostřed ostrovu svůj radní dům dal vzdělati. Ostatek pak toho ostrovu rovnej byl, na němž příbytkové a chalupy byly, v nichž, tak soudím, všech z *Villagagnovy* čeledi okolo osmdesáti osob bývalo.

Všecka pak ta stavení krom obydlí *Villagagnova*, kteréž z tesařského dříví vystaveno bylo, a krom některých pevností z štukoví udělaných, prosté chatrče a chalupy byly, v jakýchž přebývati obyčej mají Amerikáni, z dříví okrouhlého vystavené a bylinami přikryté. Samé toliko obydlí *Villagagnovo* uměle a řemeslně vystaveno bylo, kteréž on nazval *Colignium* v *Frankrejchu* *antarktic*

ským vyzdvižené. A to tou příčinou tak nazval, aby vděčnost svou Kašparovi Coligniovi, hejtmanu mořskému, prokázal, a jemu se připočlebil. A to ne bez příčiny. Nebo nikdá by, kdyby jeho přívětivosti k sobě neznal a pomoci od něho neměl (jakž sem nahoře připomenul), ani se tam vypraviti, ani ovšem jakou v Brasilii pevnost stavěti mohl.

Ale když toho muže urozeného a znamenitě vznešeného pamět nesmrtedlnou vyzdvihnouti že chce, tak se ukazoval (nebo abych mlčel o jeho převrácení se a víry pravé, kterouž prvé vyznával, dříve nežli z Frankrejchu vyjel, pod zámyslem pravé Boží pocty tam v krajině té Brasilii vyzdvižení), jakou medle souditi můžete příčinu, tudy Lusitánům, opustiv tu svou pevnost (již oni dostali), dal k tomu, aby v posměch jméno to Coligniovo a toho Frankrejchu Antarktickýho aneb té země tím jménem nazvané uvedeno bylo? Odkudž viděti se může, že chtěje jméno jeho zvelebiti, v hanbu a v potupu je oblékl.

67a |Ale abych o té zátoce to ještě, což pozůstává, vypravil, známo býti má, že za tou pevností asi deset tisíc kročejů náramně veselý a ourodný ostrov leží, kterejž poněvadž v okoľku svém okoľo 12 tisíc kročejů jest, tou příčinou Velikým ostrovem sme jej nazývali, v němžto když Tououpinambulcii, totiž lidé ti s námi spříznění, přebývali, tou příčinou do něho velmi často pro mouku tu z kořene, již místo chleba sme jídávali i pro jiné věci nám potřebné chodívati sme obyčej měli.

Veliký ostrov

Sou také při té zátoce mořské i jiní ostrovové pustí, na nichž znamenití a vejborní hlemejždové mořští se nacházejí. Lidé ti divocí tu obývající obyčej mají při březích do moře se pohřívovati a kamení veliké v rukou vynášeti, jichž se ti mořští nepřilíš velicí hlemejždové (jež oni *leripes* nazývati obyčej mají) přidržejí. Skály 67b zajisté a kamení takového tak se velice silně |drží, že sotva mocí odtrhnuti býti mohou. Těch sme sobě hned

po plných kotlících vařivali a v některých z nich perly malé začastý sme nalézali.

Potok ten u té zátoky mořský jest velice rybnatý, neb v něm všelijakých ryb znamenitá hojnost se nachází, a zvláště pak od mořských dobrých parem, sviní mořských a jiných prostředlních ryb, jež potom v kapitole té (v níž o rybách nětco pověditi se strojím), vypíší.

Nechci pak tuto převelikých a náramně hrozných *Velryb* velrybů mlčením pomínouti, kteříž hřbetem svým aneb ploutvemi nad vodu se vznášejícími, tak zblízka nás potkávali, že sme snadně k nim z ručnice uhoditi mohli. Avšak kulkou aby jim co měl hrubě uškoditi, nesmyslím. Mnohém méně aby měli od takové střelby z ručnic zastřeleni býti, to hned k víře není podobné. Pročež také, od nás beze všeho jim ublížení a jich |ranění odcházeli. 68a Neb kůže sou náramně tvrdé a k tomu tuční převelice.

Z týchž pak velrybů jeden 24 mil od pevnosti naší k straně té, kdež Promontorium Frienský bylo, v brodu nějakém neb v mělčině uvázl, takže nemaje hlubiny mořské do Velikého moře, totiž Oceánu, nikolí se zase obrátiti nemohl, k němužto však dříve, nežli zcepeněl, darmo bylo komu z nás přistoupiti. Tu pak tak násilnou mocí v té mělčině a zemi sebou metať a házet, že sme jej od čtyř tisíc kročejů dobře slyšeti mohli. Když pak tu zcepeněl, mnozí z lidu toho divokého i z našich, masa z něho veliké štáfy nasekajíce s sebou vzali, ostatek pak ho tam na tom místě, kdež scepeněl, zanechali.

Velryb v mělčině uvázlý rozsekáný

Masa toho z něho nehrubě sme sobě vážili pro velmi nepříjemnou chut jeho. Sádlo toliko z něho sme rozpouštěli, jehož bychom potom |místo oleje k světlu 68b užívati mohli. Jazyk pak z něho, poněvadž nejvzáctnější a nejpříjemnější jest, vzat jest a nasolen a potom do Frankrejchu Coligniovi nejvyššímu hejtmanu mořskému v dar odeslán byl.

Dvě jsou také řeky, kteréž skrze tu zemi tekouc právě

při konci do té zátoky vpadají. Po nichž sem já na lodech několikrát s Francouzi se plavil a mnoho vsí při březích z obojí těch řek vzdělaných sem prohlédl.

Ty věci jsou, kteréž sem já na tom ostrově spatřil; při čemž také tím více té pevnosti Francouzům vzaté želím, čím ona bezpečnějším outočištěm a příčinou příhodnou k plavení se, kdyby jen pilně ostráhána byla, nám Francouzům býti mohla. Za 40 aneb 60 tisíc kročejů v straně té, kteráž byla k Platam aneb klauze Magellanické, jest opět jiná veliká zátoka od Francouzů Vazarum nazvaná, k níž přijíždějí ti, kteříž se tam plaví, jako i do Frienského Promontorium, k kterémuž sme také i my ponejprvé přijeli, když sme do Brasilie se plavili.

KAPITOLA OSMÁ

O přirození, síle, postavě, nahotě a ozdobách těla, jakž mužův, tak žen Brasilienských, mezi nimiž téměř rok jsem přebýval.

Až podtud o těch věcech, kteréž sme na moři viděli, do Brasilienských krajin se plavivše, vypsál sem, i jak se nám vedlo na ostrovu a v pevnosti té nazvané Colignium Castellum, dokudž sme tam přebývali, i jaká jest ta zátoka Ganabara, vše pořádně ukázal sem. Nyní pak, prvé nežli o vstoupení našem do šífu a navracování se do Frankrejchu vypravovati budu, o životu těch národů a jiných věcech nám zdejšími lidem neznámých krátce oznámím.

Abych pak všecko to pořádkem dobrým vykonal, lidé ti divocí Američané, kteříž v zemi té Brasiliie řečené přebývají, Tououpinambulcií slovou, s nimiž sem já okolo roku jednoho tak jako jeden domácí jejich přebýval. Ti nemají tě a nějakého zázračného neb zpotvořilého, ale

v složení těla jsou k nám, kteříž v Europě bydlíme, podobní, což se postavy dotýče. Sou sic silnější, zmužilejší, udatnější, zdravější a k nemocem ne tak snadní, řídcí u nich sou kulhaví, řídcí také jednovocí, na těle spotvoření a šerední téměř žádní. A ačkolí do sta a 20 let mnozí z nich živi bývají (nebo na měsíce roky počítati umějí), však řídcí z nich šediví se nacházejí. To pak znamením jest mírnosti povětrí v té krajině, v níž poněvadž žádných zim ani mrazů nebývá, ustavičně byliny, pole i stromové se zelenají a všelijaké kvítí se spatřuje. Oni také péčí fresování a všelijakých starostí prázdní jsou, takže v výtečnosti a zpanilosti proutkům mladým při vodě vyrostlým podobní jsou. A poněvadž vod z studnic bahnivých a pramenů jedovatých se šetrí, z nichž všelijaké nemoci pocházejí, kteréž nás před časem hubí, tělo vysušují, ducha trápí a dokonce o život připravují, tou příčinou nic z takových bíd jich se nedotýká, ani nevěrou, lakomstvím, sváry, nenávisťmi, pejkou se netrápí a nezaměstknávají. Těla dokonce černého nejsou, ale však osmahlého a k černosti náklonného, a to pro velikou horkost slunce, jakž to při Hispáních opálených a jiných tam v okolních krajinách bydlících vídáváme.

Dále pak muží, ženy i děti naprosto nazí, jakž je Pán Bůh stvořil, chodí, aniž který oud svého těla kdy přikrejavati obyčej mají, nic se za tu svou nahotu nestydíce. Avšak chlupatí nejsou, jakž se některým zdálo, nýbrž hned, jakž jim vlasové na těle se ukazují, nebo nehty anebo nůžkami malými, jichž od křesťanů dostávají, je vytrhují. Brady, také víček i obočí trpěti nemohou, ale hned, jakž růsti počínají, je vyškubávají, odkudž blíkaví na oči a nepěkného vzezření bývají: toho také obyčeje čteme, že následují lidé Peruenští, ti, kteříž sou na ostrově Cumana. Hlavu sic mají vlasatou, kterouž mužské pohlaví na vrchu hlavy hned z dětinství sobě holiti na způ-

Postava a složení těla lidí těch divocích

Věk obyčejnej lidí těch 120 let

70a

Lidé ti divocí na věci světa tohoto nemnoho se ohlédajíci

70b

Nahota všech těch lidí usměs obecní

Hist. obecní Ind. kniha 2. ca. 79

(A)amerikáni ve vše-
lijakém štěstí a dob-
rém bydle život svůj
trávil

že pravdivěji o nich se pověditi může, že život jejich není život, ale ustavičné sebe trápení a katování). Z těch řku příčin mnohým podobněji se zdá, že od Chama Amerikáni tito posli a původ svůj vzali. Kterýžto můj smysl poněkud tímto smýšlením k víře podobným utvrditi mohu. Když Jozue podle zaslíbení patriarchům učiněných a podle rozkazu sobě od Boha poručeného do země Kaanan se brať, tedy svědčí Písmo, že takový strach a taková bázeň na obyvatele té země připadla, až se rozběhnouti a rozplášení jinám býti museli. Odkudž se to státi mohlo, (což sic ať jest s odpuštěním jiných povědíno), že předkové našich Amerikánů od obličejce Israelských utíkající na moře se pustili a po něm snad do té země Amerikánské se dostali, nýbrž také i Gomara, spisovatel Historie Indické, | muž znamenitý a učený smejšlí, že Peruenští (jejichž země s amerikánskou takměř se drží) od Cháma původ vzali a zlořečenství Božího na Cháma vydaného nápadníci a dědicové učinění jsou. Což mně sic prvé na mysl přišlo, až i do svých spisů neb komentářů před lety 16 sem to položil, dříve nežli mi tohoto Gomara knihy spatřiti se událo. K tomu také smyslu zdá mi se i to napomáhati, což v knize Moudrosti v kap. 12 v verši čtvrtém a pátém zapsáno jest, že staří obyvatelé ti, kteříž byli v zemi svaté, střeva lidských těl jídávali. Avšak, poněvadž mnoho proti tomu jiných odporů naleztí by se mohlo (jakož pak mi není neznámé to, že mnozí v vyhledávání toho a takových obijectí nemalo pracovali), protož nic raději o té věci jistého trditi nechci. Nechať každý svého smyslu, jakž se mu nejlép zdá, drží. Já s strany své osoby jistotně to a konečně tvrdím a vím, žeť sou oni | lidé z porušeného semena Adamova zplození, a netolikoť to vpravdě říci mohu, že víra má rozsuzováním nesmyslnosti jejich a patřením na jejich nerozum při věcech božských (kteráž sic odjinud z daru Božího mocné své utvrzení béře), nejen není zviklána

aneb zmenšena, ale dokonale utvrzená. Takže za jejich příčinou nepřišel sem na to, abych jako mnozí zde Boha neznající a epikurejští lidé smysliti měl, že není žádného Boha, a jestliže jaký jest, tedy takový jest, kterýž se o lidi a o jejich věci naprosto nestará. Na to řku z daru Božího sem nepřišel, nýbrž raději mnohým více učiniv rozdíl veliký mezi těmi, jenž Duchem svatým a světlem Písem svatých osvícení jsou, a těmi, jenž v slepotě zůstávají v smysl převrácenej dáni jsou více a vpravdě mnohým dostatečnější, v oblíbení a zamilování věčné nebeské pravdy a v stálosti při ní utvrzen jsem.

KAPITOLA SEDMNÁCTÁ

222b

O manželství, pojímání sobě mnoho žen a o krevné příbuznosti, jak a pokud se jí u těch lidí šetří, i o vychovávání dítek jejich.

Při manželství toliko tistupňové krevnosti se šetří: žádný z nich matky, sestry, dcery za manželku sobě nebéře, z strany jiných žádného šetření při tom není: strejc vnučku sobě vezme, a tak podobně i při jiných stupních příbuznosti. Avšak, jakž se níže v rozmlouvání amerikánském oznámí, žádný dcery anebo sestry svého *Atourassap* za manželku sobě pojíti nemůže. Ten pak slove *Atourassap*, jehož jest spříznění s druhým takové, aby obou dvou z nich věci jedno|mu každému obecně byly. Obyčejů pak a ceremonií při ženění a vdávání se jejich žádných se nezachovává. Ten, kdož vdovu neb pannu za manželku sobě oblíbí, vyzvědouc na ní o vůli její, k rodičům jejím, jestliže je má, pakli ne, tedy k přátelům jde a jich se na to doptává, chtějí-li mu tu svou dceru za manželku dáti? Jestliže povolí, tedy ihned domů s sebou vede, beze všeho věna jí zapsání (nebo smluv věnovních ani činiti

Stupňové krevnosti

222a

ani zapisovatí u nich obyčejne není) a tu již za pořádnou manželku při sobě má. Jestliže pak jemu odepřino bude a ona jemu (jak se říká) pytle dá, tedy nemnoho toho sobě v hlavu bře a na to dbá, ale pojednou od milosti upustí. Tuto pak známo býti má, že u nich jest ten obyčej množství žen sobě pojímati. Pročež každý kolikkoli se mu líbí, žen sobě pojíti volnou svobodu má, nýbrž čím víc jich který má, tím za zmužilejšího a udatnějšího držán bývá.

223a | Mezi jinými sem jednoho viděl, kterýž jich osm doma měl, a ten nemalo začasť o nich k chvále své vypravoval. To pak jest nejdivnější věc, že v takovém množství žen, ačkoli jedna nad druhou více od muže milována bývá, však jiné toho těžce nenesou aniž jí závidí, aniž, protože jí muž více přeje, jí v nenávist berou, anebo proti ní repčí. Pročež v znamenitém pokoji a u velké svornosti spolu přebývajíce živý sou. Svě ty lože bavlněné strojí, živnosti hledí a jináče zahrady zpravují a kořeny ty své rozsazují. Tuto pak nechať všickni rozsoudí, kdož jen rozum mají, byla-li by (by pak i Bůh množství žen pojímati sobě nezapověděl) mezi ženami našimi taková svornost a jednomyslnost, aby sobě vespołek nezaviděly, jakáž se mezi těmito americkými nachází. Zachovej milý věčný Pán Bůh, aby kdo měl s tak velikým počtem žen 223b přebývati, kteréž by sobě pojať, však by | na něm sotva hlava zůstala, an se snad zde někomu s jednou stejště, lépeť by zajisté bylo, aby se takový nebohý k veslům na galeje dostať, nežli aby se takový nebohý do takového nepokoje a různic zaplésti měl. Toho svědecstvím jest i svatý Jakob patriarcha, kterýž pojava sobě ačkoli dvě sestry Liu a Ráchel, avšak sobě s nimi stejskať. Jak jest tedy jedinou možné, aby naše ženy mnohé pospoľu a v svornosti přebývati mohly? An jedna, kteráž od Boha za pomocnici dána jest, jako domácí čert muže často-krátě dovole naškrabe a natrápí? Avšak ne k tomu cíli

Polygamia — množ-
stov žen pojímání

Podivnější
svornost mezi ženami
americkými

1 Moj. 29. a 30.

toto mluvím, jako bych ženy pobožné (kteréž se v své povinnosti ostříhají, to jest všelijaké poslušenství a vážnost mužům náležitou prokazují) potupiti usiloval, nýbrž takové, kteréž sobě chvály tím způsobem zasluhují, tím více chválení všelijakého hodné býti soudím, čímž většího potupení jiné neposlušné sobě zasluhují. Ale ať se zase navrátím k započaté řeči: o Amerických manželství známo býti má, že žen nevěrných a cizoložnic tak velice nenávidí Brasilienští, že samým přirozeným zákonem vedení jsouce ženu cizoložnou v moc muži jejím, aby s ní, což chce, činiti mohl, dávají a na svobodě jemu toho, buď chce-li ji zabiti, buď s velikou hanbou a potupou její propustiti, zanechávají.

Nežť toť sic tak v pravdě jest, že oni o to, aby panny a nevdané čistotu zachovaly a sobě někde něčeho neuhonily, nemnoho se starají, nýbrž každému téměř s nimi obcovati na svobodě zanechávají, takže což od nás prvé jest oznámeno, mnohé sem v jiných a v jiných vesnicích od neustrických tlumačů obtěžkané a zléhané viděl, jimž však pro tu věc žádná na poctivosti outržka se nedála, nýbrž tak dobré u nich jako jiné zůstávaly. Vdané však velice se pilně šetří, aby v té částce nehřešily, neb by sic jináče upadly v pokutu tu, že by buď sežrány buď s hanbou od manželův vyhnány býti musely. Mimo to také šetřil sem (ačkoliv oni v horkých krajinách bydlí, naproti čemuž se jináče o těch, jenž v východních krajinách přebývají, smežší), že ani mládenci ani panny aneb mladice nejsou hrubě náruživé a tak hovadní a kvapní, aby jen, ó, naši lidé v těchto krajinách obého pohlaví v té částce tak sobě uskrovnovali a jako oni zdrželiví byli. Ale abych jim více než sluší nepřipisoval, pamatuji, že někdy v svádách místo lání tím sobě vytýkaly a toho slova užívaly *tyuire*, to jest ἀρσενοκοίται. Odkudž souditi se poněkud může (ač toho sic vpravdě při nich sem neviděl a protož ani jistiti toho nemohu),

224a

Cizoložství nendvidí
Brasilienští

224b

Znamená to slovíčko
obcování s mužským
pohlavím

že by hřích ten také místo své mezi nimi míti neměl.

Těhotné ženy americké jak se chovají
225a

Těhotné ženy od těžkých toliko břemen a prací se zdržují, jiné menší povinnosti své předce vykonávají. Vpravdě pak ženy ve všelijakých pracech muže převyšují, nebo muži zajisté kromě chvíle ranní, v níž někdy stromy k děláni v nich zahrad klestívají (nikdy toho o poledne nečinívajíce), všecken jiný čas v vojnách, myslivostech, rybařství a děláni palic dřevěných, lučičtí, střel a jiných k tomu podobných věcech k strojení trávití obyčej mají. Což se pak porodu ženského dotýče, o něm ne to, což bychom jen slyšeli, ale což sme i očima viděli, oznámíme. Já a jiný Francouz do vsi jedné sme se zahodili, kdež o půlnoci veliký křik ženský slyšice sme vstali, a domnívajíce se nejináč, než že ji ta šelma janouare popadla, na retuňk sme přiběhli, kdež ženu rodičící sme našli, při níž muž povinnost báby, kteráž při porodu sloužívá, vykonával. Ten nejprvé děťátko na lokty vzav, zubama mu pupek přehryzl a nos podle obyčeje jejich, kterýž se i u jiných tam okolních zachovává, jemu ztlačil. (Nebo oni krásu a pěknost dítěte v splesknutí nosu pokládají. Naproti zvyku a obyčeji bab našich, kteréž, jakž se děťátko narodí, aby tím slušnější bylo, jemu jej povytahovati obyčej mají.) Hned pak, jakž děťátko to se narodilo a na svět přišlo, umýváno a barvami černou a červenou od otce malováno a naštrejchováno bylo. Narozené potom a tak umyté a omalované beze všeho jej vázaní a do plének obalování do toho lože zavěšujícího se položeno jest.

Proč americkým dětem nos ztlačují?

Dětské titěrky

Jestliže se pak syn narodí, jako i tu tehdáž, tedy otec malej dřevěnej kordíček, kuší malíčkou a střely neveliké hned od narození jemu dává a líbaje jej, začasté těmi slovy k němu mluvívá: „Můj milý synáčku, když vyrosteš, silný buď k tomu, aby nad nepřátely se co nejvíce pomstítí mohl. Což se pak jmen, jež sobě dávají, dotýče,

276

pamatuji, že otec toho dítěte, o němž sem teď mluví, jméno tomu svému synu *Orapacen* dal. Kteréžto slovo lučičtě a tětivu znamená: nebo slovo jest složené z *orapat* totiž lučičtě, a *cen*, to jest tětiva. A tentýž způsob zachovává se i v dávání jmen jiným, nebo oni bez mnohého sobě vybírání, jména taková věci známých dětem svým dávají, jakáž se jim kdy zlíbí, podobně jako my psům aneb jiným hovadům našim nerozumným jména rozličná nalézáme; u příkladu: *Sarigoy* — čtvernohý zvíře, *Arignan* — slepice, *Arabouten* — brasilický strom, *Pindo*, — bylina převelmi vysoká, a tak podobně i o jiných.

Jakým způsobem dávají se jména u Amerických

Pokrm jejich kromě mléka mateřského jest mouka žvejkaná a jiní pokrmové měkčí všelijací. Matka dítěte po porodu toliko dva anebo tři dni leží, potom dítě položíc do loktušky z bavlny upletené neb na zahradu aneb kamkoli jinám k zpravování svých povinností se obrací. Kteréžto věci nemají ode mne tak brány býti, jako bych já chtěl tudy ujímati zvyku aneb obyčej našich žen, kteréž pro pověťtí ne tak mírné, nejmíně dvaceti dní na loži ležeti musejí. Kteréž také tak jsou příliš rozkošné, že hned i bez přílišné nějaké potřeby, jakž rychle dítě porodí, je od sebe pryč zadadí, takže ono pro jejich dbálnivost na ně třebaš někdy i zahyne. Špatnáť jistě mnohých matek při dětech jejich vidí se práce. Nebo některé teprvá, když odrostají a s nimi pohráti umějí, domů k sobě je přijímají, jináč a dřívě nemnoho se třebaš na ně i optají. Ale jestliže snad ty takové rozkošnické a hedbávnícké ženy na mně domluvati budou, že jim křivdu činím, přirovnávaje je k ženám těmto divokým brasilienským, jejichžto (řeknou snad) neokrouchaná sedlská a divoká navyklost v ničemž se nesrovnává s jejich outlou mdloubou, ty takové zajisté, abych jim hořkost tu, kteráž by se v nich zarodila, pošladiť a bolesti po|umensil, k všechněm životčichům i hovádkům nerozumným odsílám: kterážto všecka nevymě-

227a

277

ňujíc ani těch nejmenších ptáčků, příkladem svým, jako řka jedním hlasem tomu je učí, aby znali, že všemu tvorů živému to od přirození dáno jest, aby o svůj plod pečovali a jej sami a ne jiní jim vychovávali. A abych pak tuto těm věcem, kteréž by proti tomu mluveny býti a ukazovati se mohly, vstříc vyšel, ptám se těch takových žen, kteréž by se proto na mne hněvaly, nejsou-li mnohém rozkošnější nad kralovnu nějakou francouzskou, kteráž, když jednoho času porozuměla tomu, že dítě její od jiné ženy mléka požívalo, materským přirozením a láskou hnána jsoucí, jakž o ní se praví, tak náramně se rozhorliha a dotud zpokojiti nemohla, až děťátko její mléko cizí zase z sebe vydánilo?

227b Ale zase k věci se obrátím: U nás vůbec za pravé smýšlení to přišlo jmenovitě, že kdyby ne|mluvňátko nebylo v plénkách piňě obalováno a v kolíbce uzavováno, nýbrž kdyby bylo v tom tak zameškané, že by nemohlo než nohy křivé a šmithavé míti, pak já to tvrdím, že ačkolí tito Brasilienští toho nikoli neostříhají (nýbrž dítky své hned, jakž se narodí, nahé, prosté a nesvázané do loží těch visutých bavlněných kladou), avšak ty děti jejich tak rovně jako kde který národ z lidí chodí a noh zkrivených nemají. Vyznávámť to sic, žeť k tomu jim mírnost povětří nemalo prospívá a podle toho i pouštím to, žeť dítky naše pro zimu obzvláště musejí obalovány i obvíjeny v kolíbkách býti, neb sic jináče zimou umříti by musely.

228a Avšak v létě a v způsobné teplé časy, zvláště když mrazů žádných nebývá, (s odpuštěním jiných) tak bych soudil, pokudž sem to mohl sám zkušením seznati, že by mohly dítky takového obvíjení a vázání zproštěny a svobodné zanechány býti, |jen aby k tomu nějaké způsobné ložce vymyšleno bylo, z něhož by spadnouti nemohly. A sumou smejšším vpravdě, že nemalo přílišné horko v létě (kterejmž se dítky malé co v peci

paří a pálí, jsouc zavinuté a do podušek k tomu položené) jim škody a ublížení na zdraví jejich přináší.

A aby mi snad od někoho nebylo řečeno, že já se příliš o to, na čemž mi málo aneb zhoľa nic záleží, starám, tou příčinou abych sobě od matek neutržil, jim raději a chůvám dítek jejich k hlídání a k vychovávání, jakž nejlépe umějí, zanechávám.

Přidám pak i toto o amerických dítkách, že ačkolí matky jejich žádných plének nemají a listů (jichž sic hojně dosti a nazbyt mají) k tomu neužívají, avšak třískami dřevěnými čistotně zadky jejich utírají, takže vši nečistoty vždycky prázdné jsou. Starší také téhož způsobu užívají, o nichž (zabrav se již teď i k té nevonné materii) |vidí mi se, jak se při tom chovají, připomenouti. Zvykli pak oni v chalupách močiti, avšak žádný smrad odtud nepochází, ačkolí velmi často v nich oheň a téměř jeden po druhým zanečují a místo dlažení pískem chalupy nanesené mají. Ale když jim koli potřeba vyprázdnění a polehčení žaludka a střev nastane, tedy daleko od svých chalup k tomu odcházeti a tam svou potřebu krom lidí spravovati obyčej mají.

Mimo to jakož Američané laskaví jsou vesměs na své všecky dítky, jichž v jedné každé vsi a čelednosti veliké množství bývá (ne tak však mnoho, aby tam který otec nalezen býti měl, ješto by šest set synů zplodil, jakž o tom spisovatel obecní historie indické vypisuje a to tvrdí, že krále jednoho viděl, kterýž tolik dětí měl; což sic jistě kdyby pravdivé bylo, hodně by mezi divy a zázraky počteno býti mohlo), avšak nejvíce syny a pacholata milují, protože sami k boji jsou způsobní a k vy|mštění se nad nepřátele svými velmi chtiví a jí nejžádostivější. Již pak, kdyby se kdo na to tuto ptal, k čemu oni z mládí dítky své vedou a učí, odpovídám k tomu, že z těch věcí, kteréž sem v kap. 8., 14. a 15 o jejich přirození, válkách, a šíření nepřátel oznámil, snadně se

Dítka amerických čistotně bez plének

228b

Kap. 96.

229a

porozuměti může, čemu je učí. A poněvadž o školách jak živí neslechali, ani jich nemají, odtud patrně každý znáti může, že umění svobodného ani žádného jiného nabývati nemohou. Nýbrž místo jiných slavných učených a umění, tak jako praví Lamechovi, Nimrodovi a Esauchovi náměstkové netoliko s myslivostí zacházejí a vejborní bojovníci jsou, ale také i mordéři lidští a žráči těl jejich?

1 Moj. 4. 13. a 10.
8. 9. a 27. 23.

Kterými věcmi se
zandšejí Brasilien-
ští?

Nadto, abych řeči této o manželství těchto Tououpi-nambulciů (pokudž počestně, abych hanby na sebe neuvedl, mluvíti mi o tom náleží) konec učinil, tvrdím to (proti čemuž nejedni sobě ledacos o nich vymyslili), že | mužů přirozený stud zachovávajíce, nikdy s ženami před jinými činiti a obcovati obyčej nemají, v kteréžto příčině netoliko za stydlivější nad onoho filozofa cynika držáni býti mají, kterýž *ἐπ' ἀδοτοφώρῳ** zjevně na řepě při skutku neřádném a smilném zastižen jsa náramně nestydatě tak odpověděl: že člověka štěpuje. Ale také nad některé naše smrduté kozly a lidi neřádné za poctivější jmíni býti mají, kteříž vymyšlené všelijaké nešlechtnosti pášice, o to, aby aspoň na odvihu jiným lidem toho nečinili, se starají.

229a

(A)merikáni přiro-
zený stud při man-
želství zachovávají

Mimo pak ty věci, kteréž od nás povědiny jsou, i to znáti a věděti se může, že my, kteříž sme takměř přes celý rok byli tam, žádné ženy, kteráž by tok aneb svou přirozenou nemoc měsíčnou trpěla, sme neviděli. Já pak tak o tom smejšlím, že ony ten svůj přirozený tok nějakým způsobem nám neznámým časně hned odvracují a zastavují. Nebo sem viděl děvečky okolo 12 let stáří, kterýmž matky jejich bok od paždí až nad kyčla stehna ostrým jakýmsi zvířecím zubem otvíraly a protínaly, takže ony pro náramnou bolest zubama škřipěly a veliké množství krve skrze tu ránu vypouštěly; kterýmžto

230b

Amerikánských žen
odšťování se

* *ἐπ' ἀδοτοφώρῳ λαμβάνειν* = zastihnouti při činu. Pozn. edit.

takovým prostředkem soudím, že ten svůj přirozený tok zastavovaly. Jestliže pak tuto od doktorů lékařských a jiných těch věcí povědomých mně řečeno bude, proč já sám naproti sobě a na odpor tomu, což sem výš pověděl, že ženy brasilienské jsou velmi plodné, nyní mluvím, (poněvadž sic ženy, jakž jim tok jejich přirozený se zastaví, již více ani počínati ani roditi nemohou), k tomu odpovídám, že nemám toho v oumysle, abych otázku tu zpravoval, ani co více o těch věcech psal.

Při konci kap. 8. blud těch od nás zpraven jest, kteříž nebo o tom psali neb mlče smejšleli, že ženy svou tou nahotou nemalou příčinu k vzbuzení se v těle žádosti zlé dávají (k čemuž tam také | nejedny věci o vychová-
vání dítek sme přidali), protož ty věci čtenář tam sobě přečísti a obnoviti může, jestliže dokonalejší známosti a zprávy o těch věcech nabýti usiluje.

230b

KAPITOLA OSMNÁCTÁ

Co za práva a zprávu světskou Brasilienští u sebe mají; jak přívětivě hostě přijímají. Item o pláči a slovích smyšlených, jimiž ženy hostě do domu vešlé vítají.

Což se zprávy pak obcí a ouřadu u těchto Brasilien-
ských dotýče, jistě k víře nepodobná jest věc, jak velmi pěkně s sebou (nemajíce práv, ale jen samým přirozeným světlem vedení jsouce) srovnávají. Což jistě s velikou hanbou a potupou těch, kteříž všelijaké dobré řády vyzdvížené a práva božská i lidská ustavena mají, mluvíti se musí. Kterážto věc má obzvláště toliko slyšána býti a rozumína na ty, kteříž jednoho národu a pokolení jsou aneb s nimi smlouvami spřízněni. Nebo jakým způsobem se k svým nepřátelům chovají, již jest od nás

Lidé ti amerikánští
s znamenitou svor-
ností mezi sebou
přebývají.

231a